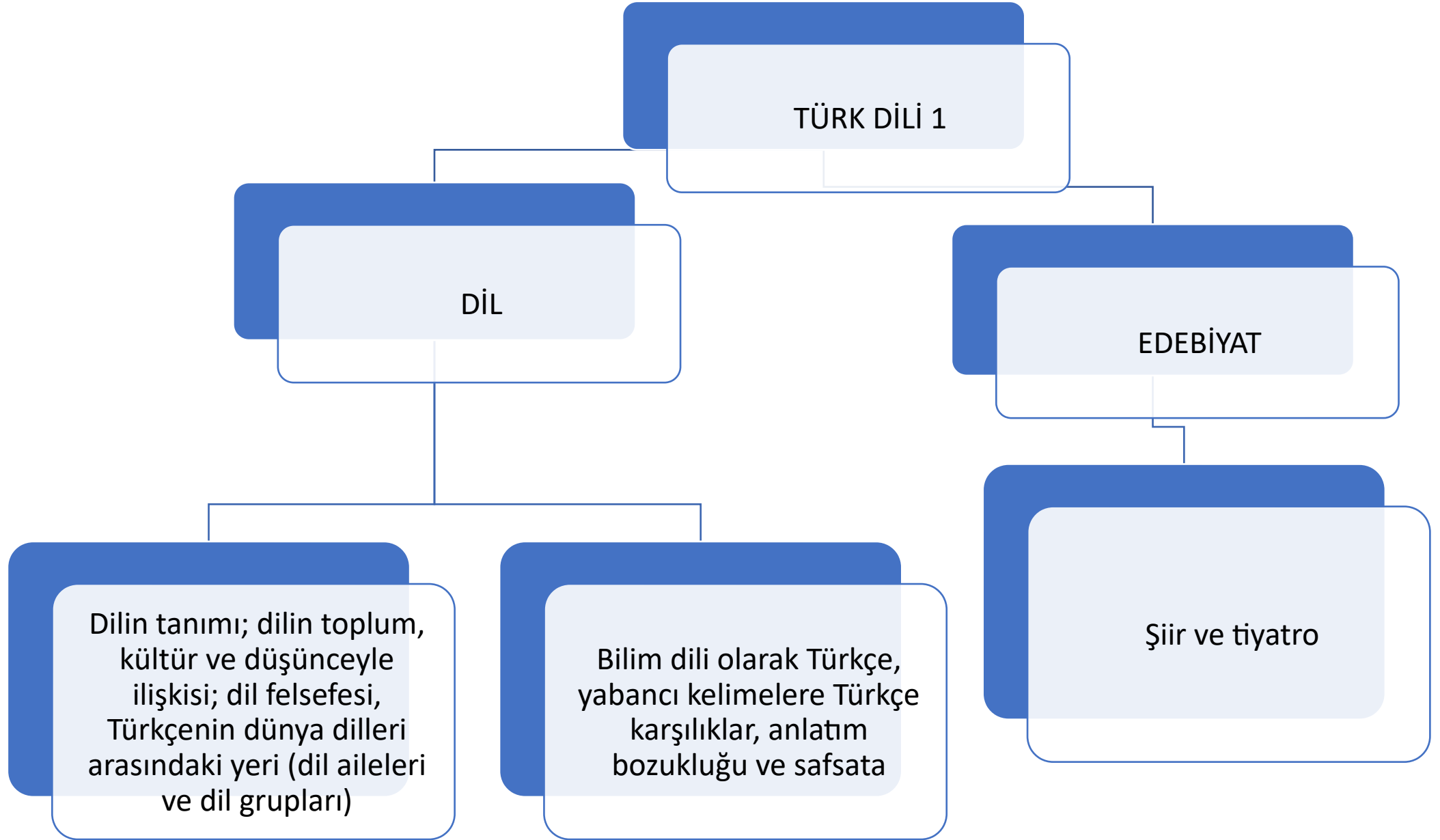

TÜRK DİLİ 2

Ders 1

2022-2023 BAHAR DÖNEMİ

TÜRK DİLİ 2
(Düz yazı türleri)

Yazılı Anlatım Türleri

Sözlü Anlatım Türleri

Bilgilendirici Metinler

- Akademik Makale
- Rapor
- Tutanak
- Dilekçe
- Özgeçmiş

Edebî Metinler

1) Kurguya dayalı olmayan edebî türler

Deneme, anı, gezi yazısı, eleştiri

2) Kurguya dayalı edebî türler

Mit, destan, efsane, halk hikâyesi, öykü, küçürek öykü, roman, post modern anlatı

- Panel, sempozyum, konferans, kolokyum, kongre, forum
- Topluluğa hitabetin özellikleri, beden dili

- Türk Dili 2 dersi genel olarak düz yazı türlerinin incelenmesine odaklandığı için öncelikle düz yazı şeklindeki metinlerin hazırlanmasındaki ortak noktaları gözden geçirmek faydalı olacaktır.
- Düz yazı türündeki metinler nasıl hazırlanır? Bu şekilde hazırlanacak metinlerde nelere dikkat edilmelidir?

CÜMLE

Özellikle yazılı anlatımda mümkün olduğu kadar tam bir cümle kurmak gerekir. Yazılı ifade bizden çıkınca onu, düzeltmemiz güç ve bazen imkansızdır. Yalnız cümledeki gereksiz fazlalıklar, okumayı ve anlamayı güçleştirir. Bir cümlenin doğru, tam, açık, akıcı ve etkileyici olması gerekir.

Doğru bir cümle, dil bilgisi kurallarına uygunluk, anlamca açıklık, tesirlilik gibi özellikler taşır.

Cümlelerin dil bilgisi yönünden doğru olması, güzel bir anlatım için yeterli değildir. Anlatılmak istenenin açık ve kolay anlaşılır bir şekilde verilmesi gerekir.

Cümlelerin anlaşılabilirliği, kapalı oluşu iki şekilde görülür:

- Kapalılık ya fikirdedir, fikirden ileri gelir.
- Ya da cümlelerin yapısından.

Her cümlede anlatılmak istenen bir fikir bulunur. Yazan fikrini yani söylemek istediğini tam bilmeli ve kavramalıdır. Düşüncemizi zihnimizde iyice oluşturduktan sonra onu nasıl ve ne ölçüde söyleyeceğimizi hesaplamalıyız.

Bir cümlede bir fikrin ancak belirli bir yönünü anlatmak mümkündür. Her şeyi anlatacağım diye, kuracağımız uzun cümleler konumuzu daha da anlaşılmaz hâle getirir.

Anlatmak istediğimize uygun kelimeler seçmeliyiz. Biz kelimeyi tanımalı ve kullanabilmeliyiz. Kelime, düşünceyi tam karşılamalıdır. Cümleler uzun olmamalıdır. Uzun cümlelere, anlam ve şekil yönünden sahip ve hâkim olabilmek güçtür. Kısa, okunması, takibi kolay cümleler tercih edilmelidir.

Anlatmak istediğimize uygun kelimeler seçmeliyiz. Biz kelimeyi tanımalı ve kullanabilmeliyiz. Kelime, düşünceyi tam karşılamalıdır. Cümleler uzun olmamalıdır. Uzun cümlelere, anlam ve şekil yönünden sahip ve hâkim olabilmek güçtür. Kısa, okunması, takibi kolay cümleler tercih edilmelidir.

Öğretmen hanım muhabirimize
öğrencilerinin başarılarını
anlatırken ağlıyordu.

(Öğretmen ,() hanım (,) muhabirimize
öğrencilerinin başarılarını anlatırken
ağlıyordu.)

Kelimelerin mecazlı kullanılması,
ifadeyi güzelleştirir ve zenginleştirir.
Süslü yazmak hevesi cümleyi
anlaşılmaz hâle getirebilir.
Peş peşe gelen cümleler şekil,
zaman, özne yönünden birbirine
uygun bulunmalıdır. Ayrıca fikirler de
birbirine uymalı, birbirini
tamamlamalı ve belirli bir sıra takip
etmelidir.

Cümlelerin dil bilgisi yönünden doğru, anlamın kolayca anlaşılır olmasının yanında, cümlelerin güçlü ve etkileyici bir niteliğe sahip bulunması da gerekir. Etkileyici ifade, okuyucuda ilgi ve merak uyandıran ve bu merakla kendisini takip ettiren ifadedir. Seçilen kelimelerin çağrışımlı ve ahenkli olması gerekir. Kulağa hoş gelmeyen, pek duyulmamış, boş ve anlamsız kelimelerle kurulan cümle yeterince etkili olmaz.

Cümlelerin dil bilgisi yönünden doğru, anlamın kolayca anlaşılır olmasının yanında, cümlelerin güçlü ve etkileyici bir niteliğe sahip bulunması da gerekir. Etkileyici ifade, okuyucuda ilgi ve merak uyandıran ve bu merakla kendisini takip ettiren ifadedir. Seçilen kelimelerin çağrışımlı ve ahenkli olması gerekir. Kulağa hoş gelmeyen, pek duyulmamış, boş ve anlamsız kelimelerle kurulan cümle yeterince etkili olmaz.

PARAGRAF

Paragraf, nesir tarzındaki ifadelerde kendi içinde konu bütünlüğü gösteren, ele aldığı konuyu tam olarak veren anlatım birimleri, cümle gruplarıdır. Her paragrafta bir olay, bir fikir, bir duygu ve bir düşünce, bütünlüğü vardır. Her paragrafta başlı başına bir fikir yer alır. Bu fikirler, yazının ana fikrini destekleyen yardımcı fikirlerdir.

Paragraflarda cümleler, anlatılmak isteneni en iyi verecek şekilde sıralanır. Paragraflardan, yazarın düşüncesinin nasıl geliştiğini anlayabiliriz. İyi düzenlenmiş bir paragrafta esas fikri, açık veya gizli, dile getiren bir cümle vardır. Diğer cümleler bu fikri geliştirirler. Fikrin tam olarak anlatılması bitmeden paragraf bitmiş sayılmaz. Paragraf taşıdığı fikrin durumuna göre uzun veya kısa olur.

Her paragrafın yazının bütününde olduğu gibi giriş, gelişme ve sonuç bölümleri vardır. Sonuç bölümünde hüküm bildiren bir cümle vardır. Bu cümle aynı zamanda, diğer paragrafa geçiş bağıını kurar. Paragraflar arasında bütünlük sağlar.

Yazının bütününde de giriş, gelişme ve sonuç paragrafları vardır. Giriş paragrafında yazıda anlatılmak istenen ortaya konulur. Daha sonraki paragraflarda bu geliştirilir. Sonuç paragrafı ise söylenenlerin kısaca özeti olur bir hükme varıştır. Paragraflar arasında zıtlık, tutarsızlık olmamalı, her paragraf, birbirini daha da açarak, geliştirerek tamamlamalıdır.

Bilgilendirici metinlerde durumlarına göre paragraflar:

- Giriş paragrafı
- Geçiş paragrafı
- Gelişme paragrafı
- Sonuç paragrafı

GİRİŞ PARAGRAFI

Giriş paragrafında ne üzerinde duracağımızı, konunun hangi görüş açısından ele alacağımızı belirtiriz. Bu arada okurların ilgisini çekebilmek için çeşitli yollara başvurulabilir.

***Konuya doğrudan giriş yapılabilir.**

EĞİTİM VE İNSAN SEVGİSİ

“İnsan kavramlarla düşünür. Zihnimizin soyutlama ve genelleme basamaklarından geçerek yarattığı kavramlar söz ve yazı ile ortak düşüncelere varmanın temel taşlarıdır. Eğitim ve öğretim bize yeni kavramlar kazandırmak suretiyle dünyamızı ve bilgilerimizi genişletmek amacını gütmektedir.”

Cavit Orhan Tütengil

*Konuya sözlük tanımını vererek girebilir.

DİL VE DÜŞÜNCE

“Dil, topluca yaşamak zorunda bulunan insanların anlaşma aracı olarak kullandıkları işaretler ve özellikle ses işaretleri dizgesidir. Bizim konumuz, söz ve yazı biçimindeki dildir.”

Ömer Asım

Aksoy

*Karşılaştırmalardan
yararlanabiliriz.

BİLİM VE SANAT

*“Bilim ile sanatın görevi apayrıdır.
Bilim nesnel gerçekleri, pozitif
bilgileri elde eden bir çalışma koludur.
Sanatın verdiği, biliminki gibi gerçek
yargıları değildir; hep değerler, değer
yargıları, öznel yargılardır.”*

İ.H. Baltacıoğlu

***Konuřturmalardan faydalanabiliriz.**

*“Okulda iken tahta sıraların üstüne isimlerini çakıyla kazıyan arkadaşlarımız vardı. Bir gün bunlardan birisine:
-Ne işe yarayacak bu?...diye sormuştum.
Küçücük bıçağın ucuyla tahtayı oymaya devam ederek düşünmeden cevap verdi:
-Hiiiç... Yarına kalır.”*

İlhan

Selçuk

GEÇİŞ PARAGRAFI

Geçiş paragrafı, giriş paragrafı ile gelişme paragrafı arasında bağlantıyı kurar. Her bilgilendirici yazıda geçiş paragrafı bulunmaz.

GELİŞME PARAGRAFI

Gelişme paragrafında/
paragraflarında ele aldığımız
konunun çeşitli yönlerini inceleriz.
Yerine göre konumuzla ilgili bir
yargıyı tartışırız. Sırası gelir
okuyucuya açıklayıcı bilgiler veririz.
Uygun düştüğünde düşüncelerimizi
kanıtlayacak örnekler anlatırız.

Başkalarının bizi destekleyen ya da bizim eleştireceğimiz düşüncelerinden alıntılar yaparız. Kimi zaman da istatistiklerden bilgi verme yoluna başvururuz. Bütün bunları da daha önce kafamızda oluşturduğumuz plana uygun olarak yazarız.

SONUÇ PARAGRAFI

Sonuç paragrafında yazının başından beri anlattıklarımızı özetleriz. Daha önceki paragraflarda ana düşüncemizi vermemişsek burada onu yazabiliriz.

YAZMA ÇALIŞMALARI

Yazı yazma, çalışma ile kazanılan ve tekrarlarla gelişen bir alışkanlıktır.

A. Konu Tespiti (kavram, problem)

Hakkında bir şeyler bildiğimiz, tecrübemiz olan veya düşünebildiğimiz konuları seçmek başarımıza etki edecektir. Konu tespiti yapıldıktan sonra bu konunun hangi noktaları üzerinde durulacağı tespit edilmelidir.

B. Konunun Sınırlandırılması
(Problemin hangi yönünü çözebilirim?)
Üzerinde durulacak noktaları önceden belirlemek, konuyu sınırlamak başarılı bir yazı veya kompozisyon için şarttır. Çünkü kavram ve problemlerin çeşitli yönleri vardır. Bu noktada belirlediğimiz konuları hangi temele oturtacağımızı, hangi görüş açısından işleyeceğimizi de tespit etmek gerekir.

C. Ana Fikir Tespiti (Problemin çözümü için belirlediğim ana fikir cümlesi nedir?)

Ana fikir tespiti; sınırladığımız kavram veya problemin üzerinde duracağımız noktasının iyi anlaşılmasına, o noktada derinleşmeye ve konuyu geliştirmeye etkili olur. Ana fikir, bakış açısının tayinini de sağlar. Yazıyı yazma maksadımız tayin edici rol oynayacaktır. Ana fikir tespitinde konuya yaklaşmamız ve çözüm şeklimiz önemli rol oynar. Maksadımız nedir? Ne yapmak, neyi ortaya koymak istiyoruz. İşte bunlar ana fikri tayin eder.

Ç. ANA FİKRİ GELİŞTİRME YOLLARINDAN HANGİLERİNİN KULLANILACAĞININ TESPİTİ

(istatistik, gözlem, deney, alıntı,
tümden gelim, tüme varım)

İSTATİSTİK: bir konudaki olayların,
gelişmelerin belirli zaman dilimlerinde,
belirli meslek gruplarında, alanlarda
sayı olarak dökümünün yapılmasıdır.
Kesin neticeler verir. İstatistik bir
yazının gücünü artırır.

GÖZLEM

Bizzat görülen, şahit olunan, yaşanan olaylardır. Tespitlerde duygulara göre değil, akıl ve mantığa göre hareket etmek gerekir. Tutarlı, tarafsız ve samimi olmalıdır. Aksi takdirde yazdıklarımız etkili olmaz.

DENEY

Belli kurallara uyularak yapılan uygulamadır. Deney, fen ve teknik alanlarda daha çok geçerlidir.

ALINTI

Bizden öncekilerin veya bizim dışımızdakilerin ana fikrimizi veya görüşlerimizi destekleyen cümlelerine yazımızda yer verebiliriz. Bu bizim fikrimizi kuvvetlendirir. Yazımızla çok iyi kaynaştırmalıyız.

Aldığımız cümleler bizim düşüncelerimizi destekler, açıklar ve kuvvetlendirir nitelikte olmalıdır.

Hoşumuza gitmeyen, doğru bulmadığımız fikirleri alıp tenkit de edebiliriz. Böyle durumlarda da fikirlerimizi yerli yerinde, uygun ve belgeli bir şekilde vermeliyiz. Aldığımız cümlelerin kimin olduğunu ve nereden alındığını belirtmeliyiz.

- TÜMDEN GELİM
- TÜME VARIM